

Història de la lingüística

Professor: Xavier Laborda Gil

*Departament de Lingüística - Filologia
Universitat de Barcelona*

Història de la lingüística

Xavier Laborda
Filologia - Universitat de Barcelona

tel. 93 4035657 - xlaborda@fil.ub.es - <http://www.ub.es/ling/laborda/principal.htm>

1. Objectius

L'objectiu general de l'assignatura és la interpretació de la història de les idees referides al llenguatge i la història de la lingüística. Per una banda, la història d'aquestes idees participa dels interessos teòrics de diverses disciplines, a l'origen de les quals és la filosofia; i inquireix sobre la llengua com a activitat i sistema. Per l'altra, la història de la lingüística, que és una part del conjunt delimitat, resulta més significativa si es considera en relació amb els paradigmes científics de cada època.

Els objectius específics són el següents:

- Els conceptes i les tècniques d'història i de lingüística. Per història entenem la producció narrativa de relacions i fenòmens del passat. I per lingüística, la disciplina que estudia el llenguatge com a realitat textual i contextual.
- Les trames o enunciats, que són formes selectives de construir la interpretació històrica. Ens ocuparem dels enunciats cívics, epistemològic, gramatical i hermenèutic.
- El coneixement d'obres, corrents i models de producció lingüística.
- Les relacions històriques entre el pensament occidental, les ciències i la lingüística.
- L'ofici de l'historiador i la redacció d'escrits crítics i projectes de recerca.

2. Continguts

1. *Primeres qüestions*

Discurs, autor i lector. Naixement de metallenguatges. Procediments historiogràfics: els enunciats. Història i narració: la construcció de la memòria. Consciència històrica i paradigma interpretatiu.

2. *Enunciat cívic*

Mite i dialèctica. La retòrica com a metallenguatge i ètica discursives. Oratòria: principis de persuasió, escriptura i relació personal. La ciència com a retòrica. Recerca i discurs.

3. *Enunciat epistemològic*

Aporia: el problema dels orígens o la teoria del signe. El pensament platònic a *Cràtil*. De la semiosi d'Agustí d'Hipona a la raó general de Port-Royal. La lingüística cartesiana, segons Chomsky. La invenció de les llengües universals.

4. *Enunciat gramatical*

L'analogia i la descripció de la llengua. Dionís de Tràcia i l'art gramatical. Varró i *De lingua latina*. Objectius i efectes de les gramàtiques del Renaixement. Racionalisme, idealisme, positivisme i gramàtica.

5. *Enunciat hermenèutic*

Interpretació i ciències historiogràfiques. Antecedents. El problema de la consciència històrica. Retoricitat enfront d'epistemologia. Gadamer, Foucault i altres línies de treball interpretatiu.

3. Bibliografia docent

Lectures obligatòries, referides a les seccions dels temari:

- (secció 1) Sobre lingüística, un manual d'història de la lingüística, per exemple el de **J. Tuson** (1982): *Aproximación a la historia de la lingüística*, Barcelona, Teide. Sobre història, **E. Moradiellos** (1994): *El oficio del historiador*, Siglo XXI.
- (s. 2) **X. Laborda** (1993): *De retòrica. La comunicació persuasiva*, Barcelona, Barcanova.
- (s. 3) **N. Chomsky** (1966): *La lingüística cartesiana*, Madrid, Gredos, 1972.
- (s. 4) **M. T. Varró** (45 aC): *De lingua latina*, Barcelona, Anthropos-Mec, 1990.
- (s. 5) **M. Foucault** (1970): *El orden del discurso*, Barcelona, Tusquets, 1973, 1987 (ed. en català, *L'ordre del discurs i altres escrits*, Barcelona, Laia, 1982.).

Obres de consulta:

- ARISTÒTIL (350-335 aC): *Retòrica*, Centro de Estudios Constitucionales, 1990.
 R. BARTHES (1985): *La aventura semiológica*, Barcelona, Paidós, 1990.
 CICERÓ (46 aC): *El orador*, Madrid, Alianza, 1991.
 R. DONZÉ (1970): *La gramática general y razonada de Port-Royal*, Buenos Aires, Eudeba.
 H.-G. GADAMER (sd, [1958?]): *El problema de la conciencia histórica*, Madrid, Tecnos, 1993.
 X. LABORDA (1999): "Notes sobre la historiografia lingüística. Teoria de la història com a novel·la verídica", *Homenatge a Jesús Tuson*, Barcelona, Editorial Empúries, 1999, pp. 161-181.
 E. LLEDÓ (1991): *El silencio de la escritura*, Madrid, Austral, 1998.
 (1978): *Lenguaje e historia*, Barcelona, Ariel.
 PARRET, ed. (1976): *History of linguistic thought and contemporary linguistics*, Gruyter.
 O. REBOUL (1984): *La rhétorique*, Paris, Presses Universitaires de France.

Altres manuals:

- H. ARENS, comp. (1969), *La lingüística*, Madrid, Gredos, 2 vols.
 R. H. ROBINS (1967): *Breve historia de la lingüística*, Madrid, Càtedra, 2000.
 T. E. SEBEOK (1975): *Current Trends in Linguistics, The Hague, Mouton, Vol. 13*.
 S. SERRANO (1983 i 1993): *Comunicació, societat i llenguatge*, Barcelona, Empúries.
 B. MALMBERG (1991): *Histoire de la linguistique*, Paris, PUF.
 S. AROUX, ed. (1992): *Histoire des idées linguistiques*, Liège, Margada Editeur, 2 vols.
 K. KOERNER (1995): *Concise History of the Language Sciences*, Oxford, Pergamon.

4. Activitats i avaluació

Les activitats del curs són la lectura dels textos i obres indicades i l'elaboració de treballs crítics i monogràfics, redactats preferiblement en català o castellà. I també:

- **fitxa bibliogràfica** d'una obra de consulta i historiogràfica. Ha d'incloure les dades identificatives (autor, títol, editorial, nombre de pàgines), una breu descripció del contingut del llibre o article i un comentari orientador. Extensió: 2.100 caràcters. Presentació a classe i lliurament, a partir de l'1 d'octubre.
- **ressenya** de l'obra que es determini o la mateixa de la fitxa bibliogràfica. A títol orientatiu, la ressenya pot incloure una breu descripció del contingut del llibre o article, la seva aportació en el context historiogràfic i una valoració crítica. Extensió: 8.400 caràcters. Lliurament: 20 d'octubre.
- **pàgina de la història de la lingüística** o esquema d'un passatge de l'esmentada història, amb una secció identificadora (període, escola, autor, obra, lloc, dates), la descripció del contingut (del model teòric o de l'obra) i el comentari final sobre els

Comentario: 1.000
 paraules=7.000 espais=3,3
 holandeses (70espaisx30 línies).
 Una paraula=7 espais.

antecedents i les influències. Extensió, 4.200 caràcters. Exposició a classe i lliurament, a partir del 2 de novembre.

- **memòria de curs**, que contindrà dos aspectes relacionats entre si: a) síntesi del que és la història de la lingüística; b) projecte de recerca historiogràfica. A la part de síntesi, s'ha de fer referència explícita a continguts rellevants de les obres llegides. En el projecte s'ha d'incloure un títol, la delimitació de l'objecte d'estudi triat, el marc teòric i metodològic, un pla de desenvolupament (activitats, durada i esquema de la monografia), el fons documental i la bibliografia, i una avaluació del sentit o abast de la recerca. La memòria es tanca amb una secció de cloenda. Extensió: 10.500 caràcters. Lliurament: 17 de desembre.

Presentació dels treballs i avaluació del curs

El text dels treballs —redactats preferentment en català o castellà— pot anar acompanyat de notes a peu de pàgina i de referències bibliogràfiques precises, introduïdes cada cop que les necessitats de coherència i intel·ligibilitat ho demanin. Segons els treballs, s'incorpora una bibliografia final, elaborada amb rigor i precisió, i un apèndix que recull els materials documentals i els quadres que no han estat intercalats en el cos del text.¹

Es presenta els treballs mecanografiats o, preferiblement, impresos. En aquest cas, quan es disposa d'un tractament de textos apropiat, suggerim unes característiques de presentació —similars a les del full que llegiu— que faciliten la lectura i correcció dels treballs:

- Impressió en full horitzontal o apaïsat, a dues columnes, interlineat senzill, alineació justificada, cos de lletra 10, notes a peu de pàgina i en un cos 9 ó 8, guionatge.
- Opuscle sense carpeta (només cal grapar-lo) ni fulls de portada o contraportada, però sí es pot incloure un frontispici (portada il·lustrada).

Per a l'avaluació es considera principalment la regularitat i aprofitament en les activitats de curs, així com la qualitat lingüística, estilística i de presentació dels treballs. A la fi del quadrimestre, hi ha una prova general. □

---

¹ Com a orientació sobre normes d'elocució i tècniques de recerca, suggerim la consulta de les següents obres:

P. Alberola i altres (1996): *Comunicar la ciència*, Edicions del Bullent.

E. Corominas, X. Casacuberta, D. Quintana (2000): *El treball de recerca*, Vic, Eumo.

J. L. García Roldán (1995): *Cómo elaborar un proyecto de investigación*, Universitat d'Alacant.

A.A.D.D. ( ): *Les referències i les citacions bibliogràfiques, les notes i els índexs*, Universitat Autònoma de Barcelona, 1995 (2a. ed.).

M. A. Santos (1995): *Libro de estilo para universitarios*, Málaga, Miguel Gómez Ediciones.